

Inarin kunnanhallitus
Piiskuntie 2
99800 Ivalo
pekka.junttila@inari.fi

LAUSUNTO

8.5.2015

Dnro 357/2015

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto Ivalon alueen yleiskaavoitus osa-alueet 1, 2 ja 3

Viite: Lausuntopyyntönnä 1.4.2015

IVALON ALUEEN YLEISKAAVOITUS; OSA-ALUEET 1, 2 JA 3

Kaavaluonnosvaihe

Rovaniemen hallinto-oikeus kumosi Ivalon yleiskaavan (hyväksytty 16.9.2010) osa-alueet 1, 2 ja 3. Inarin kunnanhallitus käynnistä näiltä osin kaavoitustyön uudelleen 5.3.2012. Lausunnolla olevassa kaavassa ohjataan mm. rantarakentamista, matkailupalvelurakentamista ja ohjelmapalvelutoimintaa (erityisesti koiravaljakoille soveltuvia vyöhykkeitä).

Voimassaolevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa valtaosa suunnittelualueesta on M-1-alueita eli metsätalous- ja poronhoitovaltaista aluetta. Kaakkoisosa on Tsarmitunturin erämaa-alueita (Se 6522). Nellimin kylä on osoitettu keskuskyläksi (at 451). Koko alue on saamelaiden kotiseutualuetta (-sa) sekä Nanguniemeä ja Ivalojoen suistoaluetta lukuun ottamatta kolttala-alueita (-ka).

Suunnittelualue sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle (PHL 848/1990, 2 §), tarkemmin sanoen Ivalon paliskunnan alueelle. Paliskunnan suurin sallittu eloporumäärä on 6 000 ja poronhoitajia oli 98 poronhoitovuonna 2013–2014. Paliskunnan poronhoito tukeutuu vahvasti luonnolaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa alueen elinkeinoelämää ja laajojen maa-alueiden käyttäjänä altis muun maankäytön vaikutuksille. Poronhoito on lisäksi kiinteä osa Pohjois-Suomen kulttuuriperintöä ja matkailun kannalta merkittävä imagotekijä. Poronhoitoalueella tapahtuva maankäytön suunnittelu on siis elinkeinon ja kulttuuriperinnön jatkuvuuden kannalta äärimmäisen keskeinen kysymys.

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja muussa poronhoitoalueella tapahtuvassa toiminnassa. Poronhoidon kannattavuuden edellytys on vapaa laidun-

nusoikeus (PHL 3 §). Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Vapaa laidunnus-oikeus on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, maan omistussuhteesta riippumatta. Poikkeukset vapaaseen laidunoikeuteen on lueteltu laissa. Lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) osana maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, turvaavat poroelinkeinon alueidenkäyttöllisiä edellytyksiä.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Kaikessa kaavoituksessa on lähtökohtana erilaisten alueidenkäytön intressien ja tarpeiden yhteensovittaminen. Kaavoitusprosessit toimivat myös alueidenkäytön suunnittelun vuorovaikutteisuuden välineenä. Kaavoilla on oikeusvaikutuksia ja muun lainsäädännön ohella ne ohjaavat alueiden ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä.

Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjät. Kaikki muu maankäyttö paliskunnan alueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siis äärimmäisen keskeinen kysymys. Poronhoitoon liittyvillä kaavamerkinnöillä ja -määräyksillä tulee olemaan merkitystä kaikissa yksityiskohtaisemmissa kaavoissa ja myös muussa alueiden ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa, siksi on äärimmäisen tärkeää saada ne asianmukaisesti merkittyä.

Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. Vuorovaikutteinen suunnittelu on koettu hyväksi tavaksi toimia, riippumatta siitä ovatko kyseessä valtion vai yksityisten maat. Kaavoituksessa tulee lisäksi hyödyntää olemassa olevaa paliskuntien paikkatietoaineistoa, joka kertoo poronhoidon keskeisistä laidun- ja toiminta-alueista.

Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla pyritään varmistamaan valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioiminen kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden käytön kannalta (MRL 24.1 §). Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (MRL 24.2 §). Velvoite koskee oikeudellisesti kaikkea kaavoitusta.

Yleiskaavoituksella ohjataan yhdyskuntarakennetta. Yleiskaavassa suunnittelun tarkkuus mahdollistaa poronhoitoon liittyvien alueidenkäyttöratkaisujen tekemisen. Yhdyskuntarakenteeseen liittyvillä ratkaisuilla on usein huomattavaa vaikutusta poronhoidon harjoittamiseen, useimmiten erilaisten häiriövaikutuksen yleistymisen vuoksi. Häiriövaikutus voi tulla esimerkiksi rakentamiseen varattavien aluei-

den sijainnin, riittämättömien rakentamiselta poissuljettujen alueiden tai liikenteeseen ja virkistyskäyttöön (ml. moottorikelkka- ja koiravaljakkoreitit) liittyvien aluevarausten ja alueiden käytöstä aiheutuvien häiriöiden muodossa. Yleiskaavassa tulee tunnistaa suunniteltavan alueen rooli poronhoidossa ja tehdä sen mukaisesti tarpeelliset aluevaraukset, reittilinjaukset ja kaavamääräykset.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Rakentaminen ja poronhoidon aluevaraukset

Poronhoidon lain takaamat oikeudet olisi tuotava selkeästi kaavassa esiin, niin kaavaselostuksessa kuin kaavamääräyksissä. Näin varmistetaan VAT:n ja poronhoitolain toteutuminen kaikessa alueiden käytön jatkosuunnittelussa. Poronhoidon tarpeita on kaavassa pyritty huomioimaan osoittamalla laajoja alueita maakuntakaavaa mukaillen maa- ja metsätalous sekä poronhoitovaltaisina alueina (MP, MPU ja MPY). Näitä kaavamerkintöjä koskevat määräykset, joilla poronhoidon harjoittamismahdollisuuksia turvataan valtionmaalla. Poronhoito-oikeus koskee kuitenkin muitakin kuin valtion maa-alueita, ja kaavamääräyksiä voisi tältä osin täydentää. Tämän voisi tehdä myös lisäämällä kaavan yleismääräykseen esimerkiksi: "Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnusoikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. (PHL 2 § ja 3 §)"

Ohjelmanpalvelutoiminta ja moottorikelkkareitit

Koiravaljakkotoiminta ja uudet reittisuunnitelmat (niin koiravaljakko- kuin moottorikelkkareititkin) ovat usein poronhoidon kannalta ongelmallisia. Porot ovat herkkiä häiriintymään koirista ja melusta ja voivat kulkeutua ei-toivotuille alueille reittejä seurailleen. Reittien suunnittelussa onkin ensiarvoisen tärkeää kuulla paliskunnan näkemys. Tätä voisi varmistaa täsmentämällä ohjeellista moottorikelkkailu-ura/-reitti merkintää ja ohjelmanpalvelutoimintojen aluemarkintää (opt-merkintä) poronhoidon huomioimista vaativalla kaavamääräyksellä. Esimerkiksi seuraavasti: "Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset". Ohjelmanpalvelutoimintojen vyöhykkeen rajausta on myös syytä tarkistaa Nellimin tien osalta.

Poronhoidon huomioiminen täsmentämällä kaavamääräyksiä edellä esitetyllä tavalla, toteuttaa poronhoitolain ja VAT:n asettamia vaatimuksia. Ivalon paliskunnan lausuntoon ja esiin tuomiin tarpeisiin on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao